

lijke van dezen mensch is, dat hij is rauw, brunt, onverschillig — en toch van een wonderlijk toegewijde kameradschap en een niet te loochenen edelmoedigheid. Zonder aanleiding legt hij aan niemand iets in den weg, maar gaat zijn eigen gang, tot helpen is hij altijd bereid en hij doet dat met inzet van heel zijn persoonlijkheid en gansch zijn mateloosheid; wie onrecht heeft geleden of lijdt vindt in hem een geduchten kampioen.

Dezen André en zijn reisgezel Vladja, een Slowaak die naar het Westen is getrokken om te werken en te verdienen, volgen we op hun einde-looze zwerftochten, op hun dagelijks wisselende karweiën, waar ze, zoo maar, als 't werk hun niet meer zint, wegwloopen, de wijde wereld verder in, op weg naar het Zuiden van Frankrijk, waar de druivenpluk wacht. Aan dat feest van overdadigen arbeid, laaiende hitte, onbeperkte vrijheid in het nemen van de frissche vruchten, veel verdienste en veel toegift willen ze deelnemen, zoolang het duurt.

Straks vinden we ze op de wijde wijnvelden van de Durance-vallei, als daar de druivenpluk begint. En in die forse beëindiging van dien druivenpluk bereikt het boek zijn hoogtepunt. Daar in het Zuiden, waar een gansch gezelschap van internationale zwervers in rommelige keeten bijeenleeft en onder den zinderenden zonnebrand samenwoogt, daar tiert en bruist en laait de zwerfgeest en de korte, brandende stijl, de krasse, snelle plastic brengen die reëel, onmiddellijk voor het oog van den lezer in wat hij in zijn wezen is: wilde leefkracht, bijkans dierlijke leefdrift.

Onwillekeurig vergelijkt men dit tooneel van druivenpluk met de beschrijving, die de Scharlans ervan hebben gegeven in „Het geluk hangt als een druiventros“. Die vergelijking doet eerst recht het vitalistische van den Doolaards beeld verstaan. De teekening der Scharlans, frisch genoeg toch en zeker sprekend van kleur, wordt er een idylle bij. Tegelijk ziet men dan, hoezeer dit vitalistisch proza het karakter draagt van de kunst der nieuwe zakelijkheid, dat het is „operatieve chirurgie van het leven“, „literaire röntgen-fotografie“, doórdranding tot op het skelet.

En dan komt het einde van den roman — die in verschillende neventaferelen evenzovele kleurversterkende contrasten heeft —: André's geweldige sprong naar de diepten van de baai van Marseille, als geen ontkomen meer mogelijk is aan de van overal gerichte geweerloopen der gendarmes. Dat slot is de apotheose van het vitalisme, de felste uiting van leefkracht en mateloze durf, van dat, wat we in de vele korte, maar scherpe dialogen, in de bereidheid tot ongezochte, maar gretig aanvaarde avonturen, in de spanningsopvoeringen overal als „den onbenaambaren levensgloed“ heel den roman door hebben gezien.

In den mededeelingsvorm der vernieuwing, met zijn helle effecten van de op het visuele gerichte verbeelding, door de directe verbinding met zelf-doorleefde en zelf-aanschouwde werkelijkheid, is

POPULAIR-WETEN — SCHAPPELUKE SCHEISEN

De mensch als persoon.

II.

Wat beteekent het, dat de mensch geschapen is naar het beeld Gods?

Over de uitdrukking „naar Gods beeld en gelijkenis“, die ontleend is aan Gen. 1:26, waar het letterlijk heet „Laat Ons menschen maken naar ons beeld, naar onze gelijkenis“ heeft men vrij veel gestreden.

Het is natuurlijk niet onze roeping een dogmatische verhandeling te geven, waarin de verschillende onjuiste opvattingen, die ten deze voor en na werden verkondigd, ter sprake komen.

Slechts willen wij in verband met het doel van deze artikelen op enkele punten den nadruk leggen. Dit schijnt noodzakelijk.

Ook uit correspondenties toch, die wij voor en na ontvingen, bleek het, dat ook in onzen kring langzamerhand een meening gaat post vatten, die steeds door de Gereformeerde opvatting in strijd geacht werd met de Schrift.

Wij bedoelen speciaal deze opvatting, dat men de uitdrukking, dat God den mensch schiep naar Zijn beeld en naar Zijn gelijkenis, uitlegt alsof bedoeld zou zijn, dat de mensch gemaakt is naar den Zoon van God, naar den Christus, die vleesch moest worden, heen.

Men heeft voor deze opvatting onderscheiden gronden. Een van de voornaamste is wel, dat men bevreesd is, Gods soevereiniteit te kort te doen, indien men voor den mensch poneert, dat hij het beeld en de gelijkenis Gods is.

Al is nu zulk een vrees dikwijls geboren uit te waardeeren motieven, toch mag zelfs ootmoed ons er niet toe brengen tegen de nitdrukkelijke uitspraken der Schrift in te gaan. Immers dan zou ootmoed feitelijk hoogmoed zijn.

dit boek als literair product zonder twijfel een kunstwerk, een metterdaad persoonlijk naderen tot de realiteit, die, naar het zeggen van Constant van Wessem is „stroom, beweging, schakeering“. Evenzeer is het, getuige de korte aanwijzing die ik gaf van zijn geest en inhoud, roman van het vitalisme. Zelfs is het dat in zijn ontstaan, want het werd, tusschen September 1930 en Juni 1931 geschreven, zooals op de slotpagina staat vermeld, te „Puy St. Rapard, Marseille, Parijs, Amsterdam, Wassenaar, Praag, Stola, Berlijn, Zidar, Gnerden-alm, Ausservilgraten, Parijs, Wassenaar“.

Maar juist in dat sterk-sprekend vitalistisch karakter is het als puur heidensch gestempeld.

De leefkracht als hoogste rechtvaardiging van de daad, de leefdrift in plaats van de leeftucht, de band-loosheid als het rijkste ideaal, ze zijn volkomen paganistisch. Andersoortig dan het carpe-diem-beginsel der classieke wereld, is dit vitalisme in zijn absoluut zich oriënteren op den onbenaambaren levensgloed even verwerpelijk. En het gulzige, wegzigende, meesleurende van zijn kracht, van de vitaliteit, maakt het gevaarlijk, juist in dezen tijd van willen-doorbekken door het bestaande.

Ik wil daarom vooraansta in de rij van hen, die zeggen, dat „De Druivenplukkers“ een van de literair-beste scheppingen is van de huidige romanliteratuur, maar met denzelfden nadruk wil ik óók uitspreken, dat het een voor onzen kring volkomen ongewenscht boek is, en een van de duidelijkste getuigenissen voor het feit, dat er een principiële tegenstelling is tusschen den geest der nieuwste literatuur en dien van het belydend christendom.

Nog moet aan deze aantekeningen over de vitalistische kunst iets worden toegevoegd over de quaestie, die momenteel aan de orde is, „de dood“ voor het vitalisme.

Ik laat dat overstaan tot een volgend artikel.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Onbevredigende bestrijding.

(Antwoord aan den Heer I. Stap.)

IV.

„De Kerk en het sociale vraagstuk“. Met opzet plaats ik dit opschrift tusschen aanhalingstekenen; want het is niet van mij, het is van Dr J. C. de Moor.

Ik wil hier met een enkel woord ingaan op hetgeen de Heer Stap in zijn 5de artikel heeft gezegd. Hij vergist zich al aanstonds, wanneer hij

Wel verre daarvan toch, dat wij gelijk gemaakt werden aan Christus, leert de Schrift ons, dat Christus juist ons gelijk geworden is. Rom. 8:3; Filipp. 2:7 en 8. En wanneer wij nu naar het beeld van Christus worden herschapen, dan worden wij wederom het evenbeeld Gods, Col. 3:10, 1 Cor. 15:49, 2 Cor. 3:18, Ef. 4:24.

Nu wordt echter opgemerkt, dat de Schrift toch nergens den mensch rechtstreeks het beeld Gods noemt.

Zulk een tegenwerping berust echter op een volkomen misverstand. Allereerst toch wordt in Jac. 3:9, als er gesproken wordt over de tong des menschen, gezegd: „Door haar loven wij God en den Vader; en door haar vervloeken wij de menschen, die naar de gelijkenis Gods gemaakt zijn“. Brengt de parallelie in den tekst hier reeds mee, dat wij te denken hebben aan den drieëenigen God, de zin van het verband laat ons niet een andere uitlegging toe.

Maar nog sterker spreekt een ander woord der Heilige Schrift, waar de man letterlijk „het beeld Gods“ genoemd wordt. Immers in 1 Cor. 11:7 heet het: „Want de man moet het hoofd niet dekken, overmits hij het beeld en de heerlijkheid Gods is.“

Een tweede punt, waarbij men wel eens poogt een ietwat vreemde opvatting te verdedigen, is die, waarbij men een breed verschil maakt tusschen de woorden beeld en gelijkenis.

Al mag het nu waar zijn, dat deze woorden niet geheel dezelfde beteekenis hebben, ze worden in de Schrift toch door elkander gebruikt, en stellig is het niet juist, dat de onderscheiding zoo sterk zou zijn, dat hier opzettelijk van twee zijden van 's menschen bestaan zou worden gesproken, terwijl dan een derde zijde, de geestelijke, opzettelijk niet zou zijn genoemd. Men denkt dan bij beeld aan het uiterlijk des menschen, bij gelijkenis aan de algemeene levenspotentie, terwijl de geest des menschen zou zijn uitgeschakeld.

Deze opvatting is niet alleen onjuist, maar zij is bovendien dwaas.

Immers de verklaring der woorden beeld en gelijkenis is volkomen willekeurig. En bovendien is natuurlijk nergens in de Schrift sprake van een

meent (V. 364) mijn „meening misschien het best“ weer te geven door de volgende woorden:

„hij (dat ben ik dan, A. S.) verlangt, dat de Kerk bij werkstaking méér zal doen dan zij tot dusver deed.“

Dit is juist een weergave, die een onderdeel stelt in de plaats van de hoofdzak. In „De Reformatie“ van 23/9/1932 schreef ik, dat het m.i.

„de plicht is, ook van onze predikanten, om hier te profeteeren, d.i. als leidlieden op te treden, d.i. het licht van Gods Woord ook over het al dan niet geoorloofde van werkstakingen (in het algemeen en desnoods ook over bepaalde stakingen in hun naaste omgeving) te doen schijnen. En dan hebben zij dit te doen niet alleen en eerst dan, wanneer er een conflict is; ook in de rust-perioden, wanneer niemand aan een conflict denkt, is het de profetenplicht van onze predikanten ons te doen zien, hoe God ons Zijn wil openbaart, ook ten aanzien van vraagstukken als deze. Daarbij leert immers de ervaring, dat het doen hooren van beginselen reeds menigmaal voldoende is, dat men niet aparte preeken behoeft te houden heden over staking, morgen over uitsluiting; overmorgen over revolutie tegen een mogelijke communisten-regering e.d.“

Ook in het voorafgaande nummer had ik met betrekking tot de bespreking en publieke behandeling van het werkstakingsvraagstuk buiten de Kerk in engeren zin, gewezen op het groote belang om in niet-stakings-tijd ons te bezinnen over de hier toe te passen beginselen. Ik wil dus de Kerk reeds bezig zien vóór een werkstaking. Dit in de hoop, dat de leden onzer Kerken zoo ingelicht zullen worden, dat zij óf niet aan een staking zullen meedoen, óf, indien die noodzaak toch ontstaat, verwachten mogen, dat ook in de samenkomsten der gemeente voor het welslagen van de staking zal worden gebeden, zoo goed als men durft bidden voor het welslagen van den oogst, voor handel en bedrijf, voor een overwinning in een oorlog. (Ik ben mij bewust, dat de Heer Stap hier materiaal krijgt voor een nieuwe klacht over verwarring van diverse dingen; het zij zoo!) En aldus komt eerst in de lijn van de consequenties de vraag, wat de Kerk zal hebben te doen, indien haar leden wel bij een staking zijn betrokken. Maar men voelt, dat de Heer Stap in zijn poging om mijn meening weer te geven en dat nog wel op „het best“ niet is geslaagd.

Ook de daarop volgende zin (V. 364):

„Zij bepaalt zich tot nu toe als regel tot het bieden van de gewone troostredenen“, een „waken voor de zielen“. Hij wil tegen deze opvatting „zoo krachtig mogelijk stelling nemen“. (De spatieëring is van den heer Stap)

die den indruk vestigt, dat ik mij zoo zou uitgesproken hebben ter kenschetsing van de practijk onder ons, is niet juist. Ik had zulk een meening geciteerd met de inleidende woorden „Men hoort en leest“. Niet ik schetste dus de practijk, maar ik liet andere portretten hier aan het woord komen.

Zooals het op zoo talrijke punten van de artikelen van den Heer Stap het geval is geweest,

„levenstotaliteit des menschen“, een begrip, dat eerst in de laatste jaren in het spraakgebruik van de psychologie, tot het maken van scherpere onderscheidingen, is opgekomen.

Maar bovendien strijdt ook deze opvatting tegen de woorden van 1 Cor. 11 en Jac. 3, die wij eveneens citeerden. Daar toch wordt de mensch zooals hij is, de totale mensch, genoemd het beeld Gods.

Uit den aard der zaak moet deze mededeeling van de Heilige Schrift omtrent het wezen van den mensch ook voor onze zielkundige beschouwingen normatief zijn.

Onze belijdenis in den Heidelbergischen Catechismus is, dat het beeld Gods daarin bestond, dat de mensch geschapen was in ware rechtvaardigheid en heiligheid, opdat hij God zijn Schepper recht kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zoude, om Hem te loven en te prijzen. Hieruit volgt, dat wij als kerk van Christus belijden, dat dat beeld Gods niet slechts daarin bestaat, dat wij rationeel kunnen functioneeren, maar ook daarin, dat wij priester en koning zijn.

Voor het vraagstuk van de persoonsorganisatie van den mensch en voor de daarmee samenhangende vraag, wat wij eigenlijk onder den persoon des menschen hebben te verstaan, zegt deze belijdenis ons zeer veel.

Immers de mensch, zooals hij als samenhangende met het menschelijk geslacht enerzijds en als persoonlijk verantwoordelijk individu anderzijds in het leven op aarde ook in zijn betrekking tot God optreedt, is niet maar een totaliteit van functies of een min of meer toevallige eenheid, als optelsom beschouwd van allerlei verrichtingen. Hij is achter dat alles veel meer. Hij is een persoonlijk bestaand wezen, gelijk ook God persoonlijk bestaat. Waar de mensch naar Gods beeld beschapen is, daar is hij ook onvernietigbaar. Zelfs de zonde, die alles desorganiseert en die in ethischen zin het beeld Gods verwoest, kan toch dat niet aan den mensch ontnemen, dat hij blijft het persoonlijk

en het best" worden:

de Kerk bij duisver deed."

derdeel stelt "Reformatie" i.

i, om hier te eden, d.i. het dan niet gemeen en des-hun naaste ebben zij dit meer er een leer niemand enplicht van God ons Zijn gstukken als dat het doen al voldoende ft te houden uiting; over-lijke commu-

ad ik met ke behande-ten de Kerk oote belang en over de lus de Kerk ing. Dit in 66 ingelicht een staking ik toch ont-de samen-gen van de d als men den oogst, rwinning in Heer Stap klacht over ij zoo!) En nsequenties e doen, in-zijn betrok-lap in zijn ven en dal id. 34):

het bieden ken voor de krachtig spatiering

zou uitge-de practijk en meening "Men hoort ietijk, maar het woord

an de arti-is: geweest,

begrip, dat gebruik van pere onder-

atting tegen ie wij even-ansch zooals l het beeld

mededeeling en van den chouwigen

in Catechis-and, dat de vaardigheid pper recht net Hem in n Hem te vj als kerk Gods niet el kunnen vj priester

organisatie samenhan-en persoon t deze be-

mbangende ds en als derzijds in ng tot God in functies als optel-gen. Hij is persoonlijk jk bestaat, chappen is, zonde, die n zin het t aan den persoonlijk

zoo ook hier; de geheele vorm van inkleeding van zijn artikelen is zoo, dat hij mij niet alleen, maar ook anderen, in een onjuist licht stelt. Ik ben bereid aan te nemen, dat dit een gevolg is van oppervlakkige lezing en stordige uitwerking, al moet ik op sommige punten (zie boven bij Gide e.a.), mij geweld aandoen om deze bereidheid niet te laten varen. De Heer Stap zal nu echter wel begrijpen, dat ik mij hier nu geen moeite meer zal geven om de inconsequenties, die hij in mijn rede-neering meent te zien, tegenover hem te verdedigen. Ik zou slechts het gevaar loopen, dat mijn nieuwe uitlegging, hoe duidelijk ik ook zou pogen te schrijven, toch weer verkeerd werd aanvaard en er weer nieuwe verkeerde interpretaties en daardoor nieuwe misverstanden komen.

Ik wil hier wel een enkel woord zeggen over de opvatting van den Heer Stap t.a.v. de Kerk. Hij behoort ook tot hen, die ik in „De Reformatie“ van 23 September 1932 den naam heb gegeven van „hekkenzetters“.

De Heer Stap struikelt over zichzelf. Op blz. 364 schrijft hij in de rechterkolom: dat de Kerk niet verder kan (cursief gedrukt) gaan dan het prediken van algemeene beginselen enz. En hierop volgt dan tusschen haakjes het volgende:

„(Om misverstand te voorkomen, merken we terloops op, dat onder dezen regel niet valt het deelnemen door belijdende leden aan een staking, die klaarblijkelijk uitvloeisel is van revolutionaire actie. Dat in dergelijk geval een Kerkeraad moet optreden tegen die leden, is buiten kijf.)“

Dus: de Kerk moet wel optreden als een staking een „klaarblijkelijk uitvloeisel is van revolutionaire actie“. Edoch, wat lezen we nu in de linker kolom van diezelfde bladzijde? Daar wordt gereleveerd, hoe de Raad van een der Gereformeerde Kerken t.a.v. een bepaalde staking oordeelde, dat deze staking was een „uiting van den Anti-Christ“ en deswege de leden, daarbij betrokken, mededeelde, hun deelneming aan het Avondmaal „voor hen een hoogst ongeoorloofde handeling te achten“. En daarop volgt dan deze zin:

„Wij meenen, dat deze eene daad den Kerkeraad van... wel iets heeft geleerd en dat hij zich bij latere sociale conflicten heeft gewacht weer een dergelijke houding aan te nemen.“

En daarna in de rechterkolom opnieuw:

„Als men positie ging kiezen in een sociaal conflict, als indertijd in... wat zou men dan zien gebeuren?“

Waarop dan verder volgt een tirade over te verwachten verdeeldheid in Kerkeraad en Gemeente; strekking: predikanten en Kerkeraad, houdt Uw handen en opinies thuis.

Ik zeg: dat is hetzelfde gedrag als van iemand, die een op uitbarsten staande vulkaan bedekken gaat met een laagje aarde en zich zelf en den volke diets maakt, dat „geen onheil de stad verstoren zal“, gevolg van den waan, dat het deelnemen aan een staking, zelfs aan eene met Anti-

bestaand wezen met eigen kennen, eigen gevoels-leven (liefhebben) en eigen willen (handelen vóór of tegen God).

Er zal nooit een Gereformeerde zielkunde (wij bedoelen dan een zielkunde die werkelijk Gereformeed is) kunnen worden opgesteld, indien men niet dit geweldig gegeven eerbiedig verwerkt.

Over elk mysterie moet de openbaring Gods het licht doen opgaan. En aan het begin van Zijn bijzondere openbaring heeft God over het mysterie van den persoon van den mensch Zijn licht doen schijnen door Zijn mededeeling omtrent de scheping van den mensch naar Zijn beeld en naar Zijn gelijkenis.

Juist omdat de mensch naar Gods beeld en naar Zijn gelijkenis geschapen is, kan hij tegen God in opstand komen, kan hij eigen autoriteit poneeren; daarom kan hij Gods gezag erkennen, maar daarom ook kan hij zich tegen Gods gezag verzetten.

Nu doen zich echter bij de uitwerking van dit gegeven onderscheiden moeilijkheden voor.

Uitgaande van de gedachte, dat wij thans leven in een zondige wereld, maar dat het wezen van den mensch desondanks toch moet en kan benaderd worden vanuit de gegevens, die omtrent zijn scheping ons in de Schrift worden geboden, willen wij deze gegevens dankbaar gebruiken. Maar daarmee zijn we er niet.

Als wij spreken over den mensch, zooals wij dien thans kennen, is vanzelfsprekend het beeld Gods in engeren zin verloren.

Dit beeld Gods in engeren zin gaf de zedelijke wezensbepaling van den mensch gelijk thans het verloren hebben van dat beeld zijn zedelijke levensbepaling is.

Maar ook wanneer wij dat vooropstellen, blijft toch de waarheid, dat de mensch naar zijn innerlijk wezen bepaald is, doordien hij in den ruimeren zin toch nog steeds beeldrager Gods is.

De vraag ligt voor de hand, of de mensch dan ook uiterlijk het beeld Gods is.

Deze vraag moet natuurlijk al dadelijk ontken-

Christelijken inslag, buiten het zieleleven van den Christen kan omgaan!

Deze afdeeling wordt ingeleid met de volgende woorden aan mijn adres: „De practijk schijnt den Heer Schilder niet tot leering te hebben gestrekt“. Ik moet verklaren, dat ik ook uit deze drie passages, naast elkaar afgedrukt, niet de minste leering kan trekken. Inzake een „revolutionaire“ actie zou een Kerkeraad wel mogen optreden; als een Kerkeraad meent iets te zien, dat veel erger kan zijn dan een revolutionaire actie, n.l. een „uiting van den Anti-Christ“, dan moet hij zich onthouden?

Als de Heer Stap nu een poging had gedaan om te zeggen, dat de Kerkeraad deze staking niet had mogen zien, zooals hij deed, n.l. als een „uiting van den Anti-Christ“, dan had hij tenminste grond gehad voor zijn vermaning aan den betrokken Kerkeraad en aan mij. Maar het gaat ook hier weer als in het geheel der 5 artikelen: de Heer Stap gaat holderdeholder een woorden-lawine op ons neerstorten; van een argumenteerend betoog is geen sprake.

(Wordt vervolgd.)

's Gr.

A. SCHILDER.

UIT DE HISTORIE

Intrede te Amsterdam.

't Was voor Gispén jarenlang een droom zijner jeugd geweest, om nog eens in zijn geboortestad Evangeliedienaar te zijn. Van die begeerte had hij zich dan ook nooit geheel kunnen losmaken. Maar telkens als de Amsterdamsche gemeente hem beriep, kon of durfde hij niet komen. In de latere jaren dacht hij er nauwelijks meer aan, dat zijn weg ooit naar de hoofdstad des lands zou leiden. Geheel vrij van de zaak was hij echter nooit. En toen hij nu voor de vierde maal hierheen beroepen werd, durfde hij ditmaal niet weigeren. Weliswaar viel vooruit te berekenen, dat het jaarlijksche tractement van f2000 onvoldoende zou zijn. Hiervan toch ging bijna de helft af voor huishuur en belasting. Maar eenige Amsterdamsche vrienden ruimen dit onoverkomelijke bezwaar uit den weg. En zoo kwam Gispén dan toch in zijn vaderstad.

In de Nieuwe Kerk van de Christelijke Gereformeerde Gemeente op de Keizersgracht werd hij op Zondagavond 14 Augustus 1881 door zijn ambtsbroeder L. Neijens met een voortreffelijk, ernstig en hartelijk woord bij de gemeente ingeleid, om er den daaropvolgenden Woensdagavond zijn intrede te doen met een leerrede over 2 Corinthen 4:5 „Want wij prediken niet onszelf, maar Christus Jezus, den Heere; en onszelf, dat wij uwe dienaren zijn om Jezus' wil“.

De blijdschap was dien avond niet onvermengd, wegens het aanstaand vertrek van den anderen

nend beantwoord worden, omdat onze God geen stoffelijk uiterlijk heeft.

En toch ligt in het stellen van deze vraag het aanraken van een kwestie.

Immers de mensch zooals hij is draagt maar niet het beeld Gods, maar is het beeld Gods.

Maar anderzijds weten wij, dat van dien mensch straks het lichaam in het graf gaat, dat er aan dat verderend lichaam niets is, dat herinnert aan Gods beeld.

Zoo hebben wij dan enerzijds den mensch, zooals hij optreedt, te zien als beeldrager Gods. En hebben wij anderzijds te erkennen, dat die mensch, zooals hij leeft op aarde, straks uiteenvalt in stof.

Hiervan volgt reeds, dat er een vraag is, die opgelost moet worden, n.l. die, waarin wij nu eigenlijk dat beeld en die gelijkenis Gods bij den mensch hebben te zoeken.

Om die vraag op te lossen moeten wij wel bedenken, dat de Bijbel enerzijds den persoon van den mensch, den levenden mensch dus, ziet als een eenheid. Dat die Bijbel toch ook tegelijkertijd leert, dat straks het lichaam in het graf verloert. Ook dat lichaam wordt dan die mensch genoemd. En tevens leert de Bijbel, dat ook straks die mensch naar zijn eeuwig huis gaat en dat die mensch straks b.v. gerekend wordt onder de gezaligden in den hemel en onder de geesten der volmaakte rechtvaardigen.

Met deze gegevens is ons echter de oplossing geboden voor de moeilijkheid waarvoor wij schijnbaar staan.

Immers als wij vragen, of die mensch, zooals hij op het oogenblik leeft, het beeld Gods is, in den ruimeren zin genomen dan, dan moeten wij antwoorden: stellig. En dan kunnen wij daarbij zelfs zeggen, dat die mensch ook uiterlijk het beeld Gods is in zooverre, dat er zeker een harmonie bestaat tusschen zijn uiterlijk en zijn eigenlijke diepste wezen. Waarom wij dus kunnen zeggen, dat die mensch in zijn geheel beeld Gods is.

Maar tevens kan het wezenlijke van den mensch niet in zijn stoffelijk bestaan liggen. Immers dat wezenlijke moet onvermijdelijk zijn. Een beeldrager Gods moet ook daarin Gods evenbeeld zijn,

collega, Ds H. Bouker naar Emlichheim, Graafschap Bentheim, zijn vaderland. Gispén verheugde er zich echter in, nog eenige weken zijn omgang, zijn wetenschappelijke omgang vooral, te mogen genieten.

Voorts herdacht de nieuwe leeraar op dien 17den Augustus tevens het feit, dat hij juist vijf-en-twintig jaar geleden in de landelijke gemeente van De Lier de Evangelieprediking aanvaardde, en wel met denzelfden tekst, dien hij nu had gekozen. Hij wist echter niet meer, wat hij toen gezegd had. Dat woord was vervlogen, gelijk zoovele woorden. Maar wat ook in hem en om hem in al die jaren veranderd mocht zijn, zijn ideaal bleef hetzelfde. Niet zichzelf, maar Christus Jezus te prediken, dat was de keus en leus zijner jonkheid; daaraan hoopte hij getrouw te blijven tot zijn laatste ure.

De intreesprek verscheen bij P. van der Sluys Jr te Amsterdam onder den titel: „De Apostolische Prediking“.

Eerst wordt met enkele trekken de inhoud dier apostolische prediking aangewezen. Deze is zóó rijk, zóó waar, en met zulk een hoog gezag bekleed, dat we ons niets hoogers en beters denken kunnen.

Aan het slot van dit eerste deel lezen we deze persoonlijke ontboezeming: „Wanneer ik alles naga, wat gedurende die vijf-en-twintig jaren, die ik in dienst van het Evangelie mocht doorbrengen, mij overkomen is, dan sta ik beschaamd voor Gods aangezicht vanwege zooveel ontrouw en plicht-verzuim en ondankbaarheid; dan belijd ik het, dat mijne bediening door veel zonde bezoedeld is, en ik nog maar al te veel mijzelf gepredikt heb, in plaats van Christus Jezus den Heere. O, ik denk met schaamte aan de oogenblikken, waarin ik, diep moedeloos, haast zeide: zend een ander, maar zend mij niet! en terwijl ik door anderen als hoogst gelukkig beschouwd werd, zou hebben willen vluchten, indien de middelen mij daartoe niet ontbroken hadden. Van buiten strijd, van binnen vrees; ik heb er iets van leeren kennen. Maar des te meer roem ik nu ook, met vroolijk zingende lippen, de trouw, de hulp, de barmhartigheid des Heeren, de genade, door welke ik ben, die ik ben. Ware het onbaar van deze plaats te zeggen, wat de Heere van mijn kindsheid af voor mij geweest is; wat tal van zegeningen en gunstbewijzen ik voor het uit-en inwendige, niet het minst in de laatste vijf-en-twintig jaren, in huisgezin en gemeente van mijn God genoten heb, gij zoudt begrijpen hoe wonderlijk het mij is, thans als uw leeraar, na vier malen in vijftien jaren tijds door U beroepen te zijn, voor U te staan. Laat mij alles mogen samenvatten in dit eene, welbekende woord: „Mij is barmhartigheid geschied“. Van die barmhartigheid in uw midden getuigenis af te leggen, door Christus Jezus te prediken als den eenigen en algenoegzamen Zaligmaker van zondaren, dat is het doel, waarmee ik tot U ben gekomen. Geen heil dan in Christus; maar dan ook behoudenis te prediken, allen, die zijn naam aanroepen, ziet daar in 't kort, wat ook onder U mijn eeuwig streven zal zijn. En weet ge, wat mij daarbij bemoedigt? Het is de

dat hij als één van Gods geslacht ook met God de eeuwigheid deelachtig is, voorzover deze eeuwigheid door God mededeelbaar is.

Is de mensch nu een zelfstandige persoon, ja of neen?

Heeft de mensch dus een eigen zelfstandigheid? Kan ik bij den mensch spreken van een substantie?

Het schijnt, dat deze vraag te stellen, haar te beantwoorden is.

Immers wij gebruiken het woord substantie op allerlei manieren. Zoo kan het voorkomen, dat wij, wanneer wij in een fleschje een kloverige massa zien, die wij niet nader weten te omschrijven, zeggen, dat er in dat fleschje een kloverige substantie is.

Ook wordt het woord substantie wel gebruikt om eenvoudig aan te duiden, dat iets een stoffelijk bestaan heeft. Men spreekt dan over de substantie van een kiezelsteen, de substantie van plaatijzer, maar kan in dien zin niet spreken over de substantie van een gedachte.

Ook wordt het woord substantie wel gebruikt in dien zin dat ermede bedoeld wordt, dat wat aan een ding een eigen wezen geeft, zoodat het werkelijk bestaat, dat het is; substantie is dan het blijvende, in tegenstelling met de wisselende eigenschappen.

De vraag moet nu zijn, of wij in dien laatsten zin mogen zeggen, dat de mensch, zooals hij bestaat, stof en geest is en dat hij dus een stoffelijke substantie heeft en een geestelijke substantie, of wel dat hij in zijn bestaan een geestelijke substantie is, één met een levende stoffelijke substantie.

Hier komen wij voor eenige moeilijke vragen, die ook in onzen kring in de laatste jaren nogal eens werden besproken en waaraan wij een afzonderlijk artikel willen wijden.

J. W.